

รายงานผลการจัดการเรียนรู้
งานวิจัยด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

2560

คู่มือการวิจัยด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ประจำปีการศึกษา 2560

ประวัติความเป็นมา

การวิจัยเป็นพันธกิจหนึ่งที่สำคัญของสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา การดำเนินการตามพันธกิจด้านการวิจัย อย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จนั้น สามารถพิจารณาได้จากผลงานวิจัยและงานสร้างสรรค์ที่มีคุณภาพ เป็นที่ยอมรับในแวดวงวิชาการ ประเด็นสำคัญผลงานวิจัยและงานสร้างสรรค์ที่มีคุณภาพ ต้องสามารถสะท้อนถึง สมรรถนะในการศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ สังเคราะห์ สามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหา พัฒนาคุณภาพการจัด การศึกษา หรือเป็นประโยชน์ต่อความก้าวหน้าทางวิชาการ การวิจัยเป็นการสร้างปัญญา หรือเป็นทุนทางปัญญาของประเทศ ทุกประเทศในโลกยอมรับว่าการวิจัยเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะประเทศที่พัฒนาแล้วทั้งหลาย จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการวิจัยและพัฒนาเพื่อความเป็นผู้นำทางด้านวิทยาการและเทคโนโลยีที่ทันสมัยต่าง ๆ

การปฏิบัติงานวิจัยในแต่ละครั้ง ผู้วิจัยต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจนก่อนเริ่มดำเนินการวิจัย ซึ่งคือการกำหนดประเด็นปัญหาการวิจัยว่าจะทำวิจัยเรื่องอะไร มีกรอบแนวคิดทฤษฎีอย่างไร การออกแบบการวิจัยเป็นแบบใด ตัวแปรที่จะใช้ศึกษาควรจะมีตัวแปรใดบ้าง การเก็บรวบรวมข้อมูลจะอย่างไร มากน้อยเท่าใดจึงจะเป็นตัวแทนของการศึกษา เครื่องมือที่ใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลจะพัฒนาให้เป็นเครื่องมือที่ดีได้อย่างไร จะวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติอะไร และจะนำเสนอข้อมูลแบบไหน คำถามเหล่านี้ล้วนเป็นคำถามที่ผู้วิจัยจะต้องหาคำตอบให้ได้ก่อนลงมือปฏิบัติการวิจัย ซึ่งจะเห็นได้ว่าการวิจัยเป็นกระบวนการทำงานที่ต้องอาศัยความละเอียดรอบคอบตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสิ้นสุดการวิจัย ดังนั้น การเขียนข้อเสนอโครงการวิจัย จึงเป็นการเริ่มต้นที่สำคัญของผู้วิจัยซึ่งจะต้องมีความชัดเจนในทุกคำถามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จึงจะทำให้การวิจัยมีความสำเร็จสูง

ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องรู้หลักการเขียนในแต่ละหัวข้อเป็นอย่างดี การฝึกอบรมการวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จึงเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะผู้ที่ยังไม่มีพื้นฐานความรู้ในการวิจัยมาก่อน หรือเคยศึกษามาบ้างแล้วแต่ยังไม่สามารถทำวิจัยได้ หรือยังมีความเข้าใจในกระบวนการวิจัยไม่ชัดเจน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จึงจัดโครงการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของนักวิจัยและนักสร้างสรรค์ เพื่อยกระดับขีดความสามารถของนักวิจัยและนักสร้างสรรค์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับเทคนิคและวิธีการเขียนข้อเสนอโครงการวิจัยตามหลักวิชาการ
2. เพื่อให้ผู้เข้าอบรมสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้ในการเขียนข้อเสนอ โครงการวิจัยได้อย่างถูกต้อง
3. เพื่อสนับสนุนให้เกิดการผลิตผลงานวิจัยและงานสร้างสรรค์ที่มีคุณภาพ อันส่งผลให้มหาวิทยาลัยสามารถบรรลุเป้าหมายตามเกณฑ์มาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษา

ขั้นตอน และวิธีการของการพัฒนางานตามภารกิจหลักสู่งานวิจัยในองค์กร

จำแนกเป็น 7 ขั้นตอน ตั้งแต่เริ่มต้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 ใช้หลักปรัชญาที่สรุปว่า ปรัชญาเป็นกลุ่มกิจกรรมของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาความรู้และความจริงทั้งหลายของสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างมุ่งมั่นตั้งใจที่เปี่ยมล้นด้วยความรักและความปรารถนาดีต่อทุกสรรพสิ่งเพื่อนำ ไปสู่ความรู้ที่แท้จริงที่เรียกว่า “ปัญญา” ของสิ่งนั้น (สมชาติ, 2556) ดังนั้นจุดเริ่มต้นของการพัฒนางานตามภารกิจหลักสู่งานวิจัยในองค์กร คือ “ใจ (Spirit)” ที่เปี่ยมล้นด้วยความรักและความปรารถนาดีต่อทุกสรรพสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการทำงานอย่างมุ่งมั่น ตั้งใจ ไม่ย่อท้อ อย่างจริงจัง และจริงจังตลอดเวลาสิ่งนี้ คือ ปรัชญาของมนุษย์ที่เป็นสัตว์ประเสริฐนั่นเอง

สิ่งสำคัญในขั้นตอนนี้ คือ การพัฒนา “กลุ่มผู้นำ” ในการพัฒนางานตามภารกิจหลักสู่งานวิจัยในองค์กร ซึ่งจะเป็แกนหลักในการดำเนินงานปลูกฝังการพัฒนางานตามภารกิจหลักสู่งานวิจัยให้กับบุคลากรขององค์กร (Rowitz, 2009) ได้แก่ ผู้ที่มีผลงานในช่วง 3 ปีที่ผ่านมาที่แสดงว่าเป็นบุคลากรที่ทรงคุณค่าในแต่ละหน่วยงานขององค์กรที่ยินดีและเต็มใจเข้าอบรมเพื่อการพัฒนาเป็นกลุ่มผู้นำ จำนวนหน่วยงานละ 2-3 คน ใช้เวลาอบรมปีละไม่เกิน 30 ชั่วโมง

ขั้นที่ 2 ใช้ SOAR technique ที่ Stavros, Cooperrider และ Kelly ได้พัฒนาขึ้นในปี ค.ศ.2005 (Cooperrider et al., 2008) และได้มีการนำมาใช้ในกระบวนการพัฒนาองค์กร (organization development: OD) อย่างแพร่หลาย

SOAR Technique เป็นวิธีการในการวิเคราะห์และพัฒนาหน่วยงาน/ องค์กร นักวิชาการหลายคนมักคิดว่าพัฒนามาจาก SWOT analysis ที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์จุดแข็ง (strengths) จุดอ่อน (weaknesses) ที่เป็นปัจจัยภายในองค์กร และในการวิเคราะห์โอกาส (opportunities) ภาวะคุกคาม (threats) ที่เป็นปัจจัยที่มาจากภายนอกองค์กร ก่อนนำเอาข้อมูลที่ได้มาวางแผนกลยุทธ์ของหน่วยงานหรือองค์กรของตนเองแต่มิใช่เช่นนั้น เพราะ SWOT analysis เป็นเครื่องมือในการ “วิเคราะห์องค์กร (organization analysis)” ซึ่งพบว่าได้ผลดีในช่วงก่อนปี ค.ศ.1990 แต่ต่อมาพบว่ามีประสิทธิภาพต่ำ เนื่องจากปัจจัยแวดล้อมทั้งปัจจัย

ภายในและปัจจัยภายนอกองค์กร มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้แผนกลยุทธ์ในการพัฒนาองค์กรที่ได้จาก SWOT ขาดความเป็นปัจจุบัน และยังเป็นการวิเคราะห์แบบ top-down ที่ขาดการมีส่วนร่วมจากหลายๆ ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจังและทั่วถึง

ตั้งแต่ปี 1990 เป็นต้นมาสิ่งแวดล้อมทางธุรกิจมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรงคู่แข่งขึ้นทั้งหลายต่างก็มีการปรับตัวอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ทำให้ข้อมูลที่ใช้วิเคราะห์มาแล้วเมื่อหลายวันหรือหลายเดือนที่ผ่านมาไม่ถูกต้อง และไม่เป็นปัจจุบันจำเป็นต้องทำการวิเคราะห์และวางแผนใหม่เพราะแผนที่ได้วางไว้ อาจจะมีจุดอ่อนเพิ่มขึ้นอีกหลายอย่างเพียงชั่วข้ามคืน ดังนั้นการวางแผนทางกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับองค์กรสมัยใหม่ จึงหันมาใช้แนวคิดและแนวทางในการบริหารการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก (positive thinking of change management) นำมาสู่การบริหารองค์กรของผู้ نابบ appreciative leadership: AL ที่ใช้เครื่องมือที่เรียกว่า SOAR technique ซึ่งมีความหมาย ดังนี้

S = (strength) เน้นที่จุดแข็งขององค์กรทั้งด้านปัจจัยและความสำเร็จที่องค์กรของเราสามารถทำได้แล้วในอดีต

O = (opportunities) โดยวิเคราะห์ว่ามีปัจจัยและสิ่งสนับสนุนอะไรบ้าง ที่สามารถก่อให้เกิดประโยชน์กับองค์กรของเราในการนำไปสู่ความสำเร็จที่ต้องการในอนาคตทั้งปัจจัยที่อยู่ภายในองค์กรและปัจจัยภายนอกองค์กร

A = (aspirations) ด้วยการเชื่อมโยง วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายในอนาคตขององค์กรให้เป็นเป้าหมายที่ทุกคนในองค์กรต้องการให้เกิดขึ้นในอนาคตด้วยการจัดทำให้เป็น “แรงบันดาลใจร่วม” ที่ทรงพลัง

R = (results หรือ reports) คือ ผลลัพธ์/ รายงานผลการดำเนินงานตามเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ซึ่งวัดได้อย่างเป็นรูปธรรมด้วยแนวคิดหลักการและวิธีการของการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ (management by results: MBR) โดยจัดทำให้เป็นเอกสาร (documents) ที่เป็น knowledge asset: KA ซึ่งสร้างแรงบันดาลใจให้กับบุคลากร

ข้อดีของการใช้ SOAR technique คือ

1. ทุกคนในหน่วยงานหรือองค์กร มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ วางแผนงานและทำตามแผนงานนั้นตามแนวคิดพื้นฐานด้าน AI (appreciative inquiry) ซึ่งจะก่อให้เกิดการร่วมมือกันทำงานให้บรรลุเป้าหมายแบบบูรณาการ จาก bottom-up เป็นฐานที่ดีกว่าวิธี top-down
2. เป็นการสร้างวัฒนธรรมภายในองค์กรเชิงบวก โดยมุ่งไปที่จุดแข็งและสิ่งที่ทำได้จริงที่ประสบความสำเร็จแล้วในช่วงเวลาที่ผ่านมา ด้วยการค้นหาสิ่งที่เป็นโอกาสที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกแล้วช่วยกันสร้างแรงบันดาลใจของพวกเราทุกคนที่เกี่ยวข้องให้มุ่งไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ร่วมกัน

3.SOAR เป็นตัวเชื่อมโยงวิสัยทัศน์ (vision) พันธกิจ (mission) เป้าหมาย (goals) และวิธีการ (method) ที่ทุกฝ่ายได้ร่วมกันกำหนดขึ้นให้เป็นรูปธรรมในเชิงแผนงานที่สอดคล้องกับสภาพการแข่งขันที่เป็นปัจจุบันได้อย่างทันกาล_

4. ช่วยทำให้ขวัญกำลังใจการมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีมของคนในหน่วยงานหรือองค์กรดีขึ้น เพราะสิ่งที่ทุกคนอยากเห็นอยากได้ถูกรวบรวมไว้ด้วยกัน โดยใช้กระบวนการ 4-D cycles ของ appreciative inquiry (AI)

ขั้นที่ 3 ถอดบทเรียน (Lesson learned) จากผลการดำเนินงานของงานที่องค์การของพวกเราทำไว้ในอดีต ในระยะแรก ๆ ขอแนะนำให้นำผลงานที่ประสบความสำเร็จมาถอดบทเรียนก่อนโดยนำผลงานที่มีลักษณะเป็นผลงานวิจัยที่ดีมา “เขียน” เป็นผลงานวิจัยจนสามารถลงตีพิมพ์ในวารสารทางวิชาการ

การเขียน “ผลงานวิจัย” เรื่องแรกจะใช้เวลาประมาณ 6 เดือน ถึง 1 ปี โดยจะใช้เวลามากในขั้นตอนการลงตีพิมพ์ในวารสาร ซึ่งอยู่นอกเหนืออำนาจการควบคุมของผู้วิจัยจึงขอเสนอให้ลงตีพิมพ์ไปก่อนใน “หนังสือรายงานผลงานวิจัยประจำปี” ของหน่วยงาน/ องค์กร ซึ่งสามารถจัดทำได้เองทุกปี ปีละหลายฉบับ

ขั้นที่ 4 เขียน “ผลงานวิจัย” จากผลงานที่มีลักษณะเป็นผลงานวิจัยที่ดีเรื่องต่อๆ มาโดยเรื่องที่ 2 จะใช้เวลาลดลงเหลือเพียงประมาณ 3-6 เดือน และเรื่องที่ 3 ก็จะใช้เวลาลดลงไปอีกโดยดำเนินการเช่นเดียวกับเรื่องแรก

เมื่อได้เขียน “ผลงานวิจัย” จากผลงานที่มีลักษณะเป็นผลงานวิจัยที่ดี มาอย่างต่อเนื่องจนถึงเรื่องที่ 5 จะใช้เวลาในการทำแต่ละเรื่องเพียงประมาณ 2-3 เดือน ซึ่งถือว่าผู้วิจัยเป็นผู้นำด้าน R2R

ขั้นที่ 5 เขียน “ผลงานวิจัย” จากผลงานที่มีลักษณะเป็นผลงานวิจัยที่ดีด้วยภาษาสากล เช่น ภาษาอังกฤษ เพื่อลงตีพิมพ์ในวารสารวิชาการนานาชาติ ซึ่งจะพัฒนาสู่ R2E (routine to excellence) คือการทำงานตามภารกิจหลักของเราให้เป็นผลงานวิจัยที่สามารถวัดได้ทั่วโลก

ขั้นที่ 6 เขียน “ผลงานวิจัย” จากผลการดำเนินงานของงานตามภารกิจหลักที่มีลักษณะเป็นผลงานวิจัยที่ยังไม่ดี คือ ยังไม่เกิดการพัฒนาด้วยการวิเคราะห์ “ความไม่สำเร็จ” ซึ่งมักจะมีประโยชน์มากกว่าผลงานที่สำเร็จแต่ยังไม่ค่อยมีผู้เขียนผลงานวิจัยในลักษณะนี้ เพราะเป็นผลงานที่มักจะไม่ก่อให้เกิดความสุขเมื่อคิดถึง

ขั้นที่ 7 จัดทำโครงการพัฒนางานตามภารกิจหลักสู่งานวิจัยในองค์การอย่างต่อเนื่อง โดยจัดทำเป็น Research proposal และขอใบรับรองจริยธรรมการทำวิจัยในมนุษย์ (ethical certificate: EC) เพื่อคุ้มครองสิทธิของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นมาตรฐานสากลเริ่มจากหน่วยงานผู้นำแล้วขยายไปจนครอบคลุมทุกงานของหน่วยงานและองค์กร ตามลำดับ โดยเสนอแนะให้เป็นบทบาทขององค์การในการจัดทำและขอใบรับรองไม่ควรให้เป็นภาระของผู้วิจัยแต่ละคน

ในขั้นที่ 7 นี้ทุกคนในหน่วยงานสามารถเขียนผลงานวิจัย ในแต่ละงานที่แต่ละคนทำได้ปีละไม่น้อยกว่า 1 เรื่องทุกปี ซึ่งทุกหน่วยงาน/ องค์กร สามารถจัดทำได้โดยไม่ยุ่งยากมากด้วยการพัฒนาให้เกิด “ระบบ

และกลไก” (system and mechanism) ที่ชัดเจนและเอื้ออำนวยพร้อมทั้งมีการดำเนินงานอย่างจริงจัง เข้มแข็ง และต่อเนื่องซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของงาน/ หน่วยงาน/ องค์การ

การจัดฝึกอบรมการพัฒนาตามภารกิจหลักสู่งานวิจัยในองค์การ

การจัดฝึกอบรมการพัฒนาตามภารกิจหลักสู่งานวิจัยในองค์การ มีขั้นตอนและกิจกรรม 4 ประการ ดังนี้

1. จัดทำ “โครงการ” ฝึกอบรมการพัฒนาตามภารกิจหลักสู่งานวิจัยขององค์การ ควรเป็นโครงการต่อเนื่องที่ใช้ระยะเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปี โดยให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาองค์การในระยะยาว (สมชาติ, 2558) ในการนี้ตัวชี้วัดหลัก (key performance indicator: KPI) ตัวหนึ่งที่ต้องกำหนด คือ อัตราผลงานทางวิชาการ ต่อจำนวนบุคลากรของแต่ละหน่วยงาน

โครงการฝึกอบรมการพัฒนาตามภารกิจหลักสู่งานวิจัยขององค์การ อาจแบ่งเป็น 4 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การสร้างบุคคลตัวแบบ (role model) ของการดำเนินงานที่ชัดเจนปฏิบัติได้เหมาะสมกับองค์การและมีประสิทธิภาพสูง จำนวนไม่น้อยกว่า 5 ตัวแบบ ในแต่ละงาน/หน่วยงานหลักขององค์การใช้เวลาประมาณ 6 เดือน ถึง 1 ปี

ระยะที่ 2 การขยายผลจากตัวแบบ (Role model expansion) ให้เป็นที่เลื่องในการขยายผลไปยังหน่วยงานต่างๆ ในอัตราส่วน 1 ตัวแบบ: 3-5 หน่วยงาน ให้ครอบคลุมไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของหน่วยงานทั้งหมดขององค์การใช้เวลาประมาณ 1 ปี

ระยะที่ 3 การขยายผลทั่วทั้งองค์การ ให้ทุกหน่วยงาน มีผลงานทางวิชาการครบทั้ง 3 ด้าน คือ บทความกรณีศึกษาและงานวิจัยที่ชัดเจนและมีการพัฒนาคุณภาพของผลงานทางวิชาการให้ดียิ่งๆ ขึ้นอย่างต่อเนื่องใช้เวลาประมาณ 1 ปี

ระยะที่ 4 การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Continuous improvement) ด้วยการผสมผสานการทำงานตามภารกิจหลักให้เป็นผลงานทางวิชาการนี้ เข้าไปในกระบวนการดำเนินงานปกติของแต่ละหน่วยงาน โดยกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้ มุ่งสู่การให้ “ทุกคน” ขององค์การทำงานตามภารกิจหลักของตนให้เป็นผลงานทางวิชาการ (เน้นผลงานวิจัย) ไม่น้อยกว่าปีละ 1 เรื่องใช้เวลาประมาณ 2 ปี

2. ส่งเสริมสนับสนุนทีมงานผู้รับผิดชอบ ให้ร่วมกันจัดทำ “ระบบงาน” ของการดำเนินงานตามภารกิจหลักสู่งานวิจัยที่ชัดเจนเอื้อต่อการปฏิบัติเหมาะสมกับองค์การและช่วยกันพัฒนาให้มีคุณภาพประสิทธิผลและมีประสิทธิภาพสูงยิ่ง ๆ ขึ้นตลอดเวลา

3. จัดให้มีการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop training) ในการทำงานตามภารกิจหลักสู่งานวิจัยของแต่ละคนให้เป็นผลงานทางวิชาการ ในสถานการณ์จริงด้วยการจัดหาวิทยากรที่มีความรู้ ความสามารถมีทักษะประสบการณ์สูงและสามารถมาให้การอบรมที่ต่อเนื่องได้นานเพียงพอ โดยเน้นการพัฒนา “ทีมงาน

ผู้รับผิดชอบ” และ “ผู้นำ (leader)” ด้วยกระบวนการ training for trainer: T4T จนองค์การสามารถดำเนินการได้ด้วยตนเองอย่างมั่นใจ

4. จัดให้มีสิ่งที่จะช่วยสนับสนุนการจัดฝึกอบรมการพัฒนาตามภารกิจหลักสู่งานวิจัยในองค์การได้แก่

4.1 การจัดเวทีให้มีการนำผลงานจากการพัฒนาตามภารกิจหลักสู่งานวิจัยนี้มาเผยแพร่ ทั้งการนำเสนอ (Presentation) และการจัดพิมพ์เผยแพร่ “เป็นประจำ” อย่างเหมาะสมและกว้างขวางยิ่งขึ้น

4.2 สนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาตามภารกิจหลักสู่งานวิจัย อย่างเข้มแข็ง จริงจัง จริงใจ และต่อเนื่องตลอดไปจนเป็นค่านิยมร่วม (Common value) หรือวัฒนธรรมขององค์การอย่างแท้จริง

4.3 จัดให้มีผู้ช่วยในการ “เขียนผลงานวิจัย” ที่มีความรู้ความสามารถมีทักษะ ประสบการณ์สูง และมีความเข้าใจในกระบวนการและวิธีการ และสามารถจัดสรรเวลาให้กับการดำเนินงานนี้ได้อย่างเพียงพอ ทันเวลา และทันใจ ซึ่งถ้าได้ “ผู้นำ” ด้าน R2R ที่ผ่านขั้นที่ 4 ของการพัฒนาตามภารกิจหลักสู่งานวิจัยในหน่วยงานมาแล้ว จะดีมาก

สิ่งที่ได้จากการพัฒนาตามภารกิจหลักสู่งานวิจัย

จากกระบวนการดำเนินงานของการพัฒนาตามภารกิจหลักสู่งานวิจัยที่ใช้ระยะเวลาในรอบ 5 ปี จะได้ผลการดำเนินงานที่สำคัญ 7 ประการ ดังนี้

1. ได้รูปแบบ/ ระบบงาน/ วิธีการใหม่ของการดำเนินงานตามภารกิจหลัก ที่ได้ผ่านการนำไปใช้จริงในพื้นที่แล้ว
2. ได้ประสบการณ์ในการดำเนินงานพัฒนาตามภารกิจหลักอย่างต่อเนื่อง
3. ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานและผลการดำเนินงานในการพัฒนาตามภารกิจหลักอย่างต่อเนื่อง
4. ได้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับงานตามภารกิจหลัก การวิเคราะห์ การกำหนดตัวชี้วัด การสร้างเครื่องมือวัด และการวัดผลการดำเนินงาน การประเมินผลการดำเนินงานและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
5. ได้ความคิดที่สร้างสรรค์และประสบการณ์จริงในการพัฒนาตามภารกิจหลักด้วยทรัพยากรที่มีอยู่
6. ได้ประสบการณ์การทำวิจัยเพื่อการแก้ปัญหาที่ได้ผลจริง
7. ได้ผลงานวิชาการที่เกิดประโยชน์กับประชาชน สาธารณะ และมนุษยชาติอย่างเป็นรูปธรรม
8. ได้ผลงานวิจัยที่ดีและมีคุณค่ายิ่งเป็น “ความรู้แจ้งชัด (explicit knowledge)” ที่มีลักษณะของ “ความรู้ที่มีคุณค่า (knowledge asset)”

ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

การตั้งชื่องานวิจัย

การตั้งชื่อเรื่องในงานวิจัย มี 2 แนวคิด

- แนวคิดที่ 1

การตั้งชื่อจะตั้งให้มีความหมาย (Meaningful) อย่างสมบูรณ์แล้วจะมีความยาวเท่าไรก็ได้ มีการกำหนดขอบเขตของปัญหาอย่างชัดเจน ไว้ในชื่อเรื่องงานวิจัย

- แนวคิดที่ 2 การตั้งชื่อหัวข้อปัญหานั้นควรจะตั้งชื่อสั้นๆ สำหรับรายละเอียดการอธิบายขอบเขตของปัญหานั้นจะอยู่ในบทนำ ซึ่งผู้วิจัยจะมีแนวคิดแนวใดก็ได้ แต่สิ่งที่ผู้วิจัยควรคำนึงถึงในการตั้งชื่อหัวข้อปัญหาการวิจัยควรมีดังต่อไปนี้

1. ต้องตั้งชื่อเรื่องให้ผู้อ่านได้ทราบถึงเนื้อหาสาระของการวิจัยให้ครอบคลุม ชัดเจน และกระชับที่สุดเท่าที่ทำได้
2. ควรระบุให้ชื่อเรื่องด้วยว่า ทำอะไร ที่ไหน
3. ควรใช้ภาษาและสำนวนที่คนทั่วไปสามารถอ่านและเข้าใจได้ง่าย
4. อย่าให้ชื่อเรื่องที่ตึงตึงปัดปลิว หรือเพี้ยนไปจากเนื้อหาสาระของการวิจัย
5. ชื่อเรื่องที่ตึงตึงน้อยควรจะบอก
 - 5.1 ตัวแปรที่ศึกษา
 - 5.2 ประชากรที่ศึกษา
 - 5.3 วิธีการศึกษา
 - 5.4 ลักษณะข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย
 - 5.5 แนวทางการทำวิจัยจากชื่อเรื่อง จะสามารถบอกรูปแบบการทำวิจัยได้
6. ไม่แสดงถึงการตัดสินด้านคุณภาพ เช่น
 - “การขาดประสิทธิภาพของการพยาบาลใน โรงพยาบาล.... ในการให้สุขศึกษาแก่ผู้ป่วย”
7. การตั้งชื่อเรื่องนั้นจะตั้งชื่ออยู่ในรูปประโยคคำถามหรือประโยคบอกเล่าก็ได้
8. ตั้งชื่อให้น่าสนใจ แลดูน่าติดตามอ่าน
9. ไม่ควรเขียนภาษาต่างชาติแทรกในภาษาไทย แต่อ่อนโยนหากเป็นศัพท์เฉพาะทางจริงๆ ที่คนนิยมใช้คำภาษาอังกฤษมากกว่า

แนวทางในการตั้งชื่อ

1. การวิจัยเชิงสำรวจ มักใช้คำว่า การสำรวจ หรือการศึกษา หรือ การศึกษาในชื่อเรื่อง หรือ อาจระบุตัวแปรเลย ก็ได้ เช่น การศึกษาการใช้สารเคมีของชาวอีสาน
2. การวิจัยเชิงศึกษาเปรียบเทียบ การตั้งชื่อเรื่องวิจัยในลักษณะเช่นนี้มักใช้คำว่า การศึกษาเปรียบเทียบ หรือ การเปรียบเทียบนำหน้า เช่น การศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านของนักเรียนในเขตและนอกเขตเทศบาลของจังหวัดมหาสารคาม
3. การศึกษาวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ การวิจัยประเภทนี้จะใช้คำว่าการศึกษาความสัมพันธ์ หรือ ความสัมพันธ์ นำหน้าชื่อ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างความขัดแย้งของพ่อแม่กับการปรับตัวของวัยรุ่น
4. การศึกษาวิจัยเชิงพัฒนาการ การวิจัยประเภทนี้จะใช้คำว่า การศึกษาพัฒนาการ หรือ พัฒนาการนำหน้าชื่อเรื่อง เช่น การศึกษาพัฒนาการด้านการเขียนของเด็กก่อนวัยเรียนในเขตเทศบาลเมืองปัตตานี
5. การวิจัยเชิงทดลอง การตั้งชื่อการวิจัยประเภทนี้อาจตั้งชื่อแตกต่างกันตามลักษณะของการทดลอง เช่น อาจใช้คำว่า การทดลอง การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การศึกษานำหน้า

**ควรตั้งชื่อเรื่องการวิจัยในลักษณะของคำนาม จะทำให้เกิดความไพเราะ
กว่าการใช้คำกริยานำหน้าชื่อเรื่อง**

ตัวอย่างชื่อเรื่องในการวิจัย

ชื่อเรื่อง : การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยวิธีการสื่อสารกับการสอนแบบโครงสร้าง

ตัวแปรที่ศึกษา :

ตัวแปรต้น (อิสระ) คือ 1. วิธีการสื่อสาร

ตัวแปรต้น (อิสระ) 2. การสอนแบบโครงสร้าง

ตัวแปรตาม คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษ

ประชากรที่ศึกษา : นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

วิธีการศึกษา : การเปรียบเทียบ

ชื่อเรื่อง : ศักยภาพและความพร้อมการนวดแผนไทยในจังหวัดพะเยา

ตัวแปรต้น (อิสระ) : จำนวนผู้ชำนาญการ ช่วงระยะเวลาการให้บริการ อื่นๆ (ซึ่งไม่ได้แสดงในชื่อ แต่อาจอธิบายในเนื้อหา)

ตัวแปรตาม : ศักยภาพและความพร้อมการนวดแผนไทยในจังหวัดพะเยา

ตัวอย่างชื่อเรื่องในการวิจัย

ชื่อเรื่อง : สัมฤทธิ์ผลของการใช้ระบบเว็บเบสเลิร์นนิ่ง ในการเรียนการสอนในรายวิชาภาษา
ในการเขียนโปรแกรมเชิงวัตถุ

ข้อสังเกต : เป็นการตั้งชื่องานวิจัยทางด้าน IT จะพบว่าไม่มีตัวแปรที่ศึกษา ซึ่งต่างจากการ
วิจัยทางด้านสังคม

การตั้งชื่อเรื่องในงานวิจัย (ระเบียบวิธีวิจัยทางธุรกิจ) (ตัวอย่าง)

การตั้งชื่อหัวข้อให้ชัดเจน ทำได้โดยการนำมิติต่างๆ ของการวิจัยมาประกอบเป็นชื่อหัวข้อ เช่น
สาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง ลักษณะของการเก็บข้อมูล ประชากรเป้าหมายหรือสถานที่ที่ทำการศึกษา และการ
กำหนดประเด็นสาระสำคัญของการวิจัย

ตัวอย่างการตั้งชื่อหัวข้อวิจัยภายใต้หลักการต่างๆ

สาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาาระบบสารสนเทศทางการเงินของธุรกิจขนาดกลาง และขนาดเล็กในประเทศไทย

ประชากรเป้าหมายหรือสถานที่

พฤติกรรมการใช้บัตรเครดิตของนักศึกษาปริญญาโท

ประเด็นสาระสำคัญของการวิจัย

ปัจจัยทางการบริหารธุรกิจ ที่มีความสำคัญต่อธุรกิจ SMEs ของประเทศไทย

ตัวอย่างการตั้งชื่อเรื่องในงานวิจัย

1. การพัฒนาซอฟต์แวร์สำหรับสร้างลายมือชื่อดิจิทัล โดยใช้หลักการประมวลผลภาพ
2. ชื่อบอกถึงเทคนิคที่นำมาพัฒนา คือ หลักการประมวลผลภาพ
3. การพัฒนาฐานข้อมูลระบบการเรียนของนักเรียน
4. ชื่อบอกถึง ระบบงานนี้สามารถใช้ได้หลายโรงเรียนทั่วไป ไม่ได้เจาะจงว่าโรงเรียนไหน
5. การพัฒนาฐานข้อมูลระบบการเรียนของนักเรียน โรงเรียนนาชาตินเรศวร
6. ชื่อบอกถึง เป็นการพัฒนาระบบสำหรับโรงเรียนนาชาตินเรศวร เท่านั้น

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป้าหมาย (Target Population) หมายถึง คน สัตว์ หรือ สิ่งของทั้งหมดที่เราต้องการศึกษา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ตัวอย่าง เช่น

ศึกษาความต้องการการจัดตั้งสถานเลี้ยงเด็กในโรงงาน ผู้วิจัยอาจต้องเลือกจากประชากรเป้าหมาย 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้บริหารโรงงานและกลุ่มคนงาน ศึกษาพฤติกรรมการใช้น้ำมันเบนซินของรถยนต์ ประชากรเป้าหมาย คือ ผู้ที่ใช้อยนต์ประเภทต่าง ๆ ได้แก่ รถยนต์ขนาด 1,500 - 2,000 CC. ขนาด 2,000 CC ขึ้นไป

การสุ่มตัวอย่าง (Sampling)

การที่ผู้วิจัยเลือกตัวอย่างบางตัวจากประชากรเป้าหมาย ขึ้นมาศึกษาจากประชากรทั้งหมด

ประโยชน์ของการสุ่มตัวอย่าง

- ประหยัดเงิน เวลา และแรงงาน
- มีความน่าเชื่อถือของข้อมูล
- ลดปัญหาในการบริหารงานวิจัยที่จะต้องใช้เวลาคนมากหากเก็บข้อมูลในกลุ่มประชากรทั้งหมด

ขั้นตอนการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

1. วิเคราะห์ปัญหาการวิจัย วัตถุประสงค์

วิเคราะห์ปัญหาการวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัยให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ว่าต้องการจะศึกษาอะไร ประชากรคือใคร กลุ่มตัวอย่างมีลักษณะเช่นไร จะทำการวัดอย่างไร ผลที่ได้จากการวัดจะนำไปใช้ทำอะไร

2. กำหนดลักษณะประชากรเป้าหมาย

การกำหนดเป้าหมายจะต้องนิยามคำจำกัดความของประชากรที่จะศึกษาให้ชัดเจน

โดยพิจารณาจากปัญหาที่ต้องการทำการวิจัย รวมถึงวัตถุประสงค์และขอบเขตของการทำวิจัย ซึ่งจะช่วยให้ทราบว่าต้องวิเคราะห์ข้อมูลจากประชากรกลุ่มใด ระบุคุณสมบัติหรือลักษณะต่าง ๆ ของประชากรที่เข้าข่ายในการศึกษา หรือ มีขอบเขตกว้างเพียงใด ใช้อะไรเป็นหน่วยวิเคราะห์ และจะนำผลการวิจัยไปใช้กับประชากรกลุ่มใด เช่น การศึกษาทัศนคติของผู้บริโภคเพศหญิงที่มีต่อเครื่องสำอางประเภทสเปรย์น้ำหอม คำจำกัดความของประชากร คือ ประชากรที่เป็นเพศหญิงอายุตั้งแต่ 17 - 55 ปี ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร

3. กำหนดหน่วยวิเคราะห์

หมายถึง หน่วยต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลและจะนำค่าของตัวแปรมาทำการวิเคราะห์ หน่วยวิเคราะห์ไม่จำเป็นต้องเป็นระดับบุคคลเท่านั้น อาจเป็นระดับกลุ่ม องค์กร พื้นที่ สังคม ครอบครัว ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ ถ้าหน่วยวิเคราะห์เป็นระดับใดก็นำคุณสมบัติของระดับนั้นมาทำการวิเคราะห์ เช่น การศึกษาเรื่องความเป็นเมืองกับจำนวนรายได้ หน่วยวิเคราะห์ ได้แก่ ขนาดชุมชน ผู้วิจัยจะต้องวัดค่าอัตราความเป็นเมือง และอัตราค่าของชีพของประชาชนในชุมชนต่าง ๆ โดยศึกษาจากหลาย ๆ ชุมชน เพื่อดูความแตกต่างของอัตราค่าของชีพในชุมชนและลักษณะของความเป็นเมืองต่างกันออกไป

4. กำหนดกรอบตัวอย่าง

กำหนดกรอบตัวอย่าง (Sampling frame) คือการแสดงรายชื่อของทุกๆหน่วยที่เป็นประชากรที่ศึกษา เพื่อจะนำมาใช้ในการสุ่มตัวอย่างต่อไป

5. กำหนดขนาดตัวอย่าง

ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยจะต้องตัดสินใจเกี่ยวกับจำนวน หรือ ขนาดของ ตัวอย่างให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยและประชากรเป้าหมาย การกำหนดขนาดตัวอย่างผู้วิจัยจะต้องใช้ทฤษฎีและ วิจารณ์ญาณเข้ามาช่วยในการตัดสินใจ เช่น ขนาดของความ คลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้น ระบบประมาณ ระยะเวลาในการวิจัย

6. เลือกเทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยจะต้องตัดสินใจเลือกเทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง ที่เหมาะสม เพื่อนำไปใช้เป็นตัวแทนของประชากรได้ ซึ่งมีอยู่หลายวิธี วิธีการเลือกตัวอย่างแบ่งเป็น 2 วิธีใหญ่ ๆ คือ

1. วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Non Probability Sampling)

2. วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบใช้ความน่าจะเป็น (Probability Sampling)

7. ดำเนินการสุ่มตัวอย่าง

เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่ผู้วิจัยจะดำเนินการเลือกตัวอย่างตามวิธีการสุ่มตัวอย่างที่ได้เลือกไว้จากกรอบตัวอย่างที่ได้จัดทำไว้และตามจำนวนตัวอย่างที่ได้กำหนดไว้

การศึกษาผลของโปรแกรมการจัดการภาวะน้ำตาลในเลือดต่อการดูแลตนเองและความกลัวต่อภาวะน้ำตาลในเลือดต่ำของผู้เป็นเบาหวานชนิดที่ 2
ประชากร : เป็นผู้เป็นเบาหวานชนิดที่ 2 ที่มีประสบการณ์การเกิดภาวะน้ำตาลในเลือดต่ำจนต้องรับไว้รักษาในโรงพยาบาลใน 2 ปีที่ผ่านมา
(ระหว่าง เดือนสิงหาคม 2554- กรกฎาคม 2556) จำนวน 270 คน

กลุ่มตัวอย่าง : คือผู้เป็นเบาหวานชนิดที่ 2 ที่มีประสบการณ์การเกิดภาวะ

น้ำตาลในเลือดต่ำจนต้องรับไว้รักษาในโรงพยาบาลช่วงเดือน สิงหาคม 2554 – กรกฎาคม 2556 โดยมีคุณสมบัติดังนี้

1. มีอายุตั้งแต่ 20-65 ปี
2. สามารถอ่าน ฟัง เขียนภาษาไทยได้
3. ได้รับยาควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดชนิดรับประทาน และ/หรือ ฉีดอินซูลิน
4. ไม่มีการเจ็บป่วยรุนแรงที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าร่วมโปรแกรม
5. ยินยอมเข้าร่วมการวิจัย

เกณฑ์การคัดออกของกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้เป็นเบาหวานไม่สะดวกเข้าร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่มได้ครบ 2 ครั้ง และ/ตอบ แบบสอบถามไม่ครบตามที่กำหนดไว้ในโปรแกรม

เกณฑ์การคัดออกของกลุ่มตัวอย่าง

คือ ผู้เป็นเบาหวานไม่สะดวกเข้าร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่มได้ครบ 2 ครั้ง และ/ตอบ แบบสอบถามไม่ครบตามที่กำหนดไว้ในโปรแกรม

ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกำหนดไว้กลุ่มตัวอย่างควรมีปริมาณอย่างน้อยสุดกลุ่มละ 25 คน แต่การศึกษาในสถานการณ์จริงอาจมีโอกาสสูญหายของกลุ่มตัวอย่างในระหว่างทดลอง จึงได้ปรับเพิ่มกลุ่มตัวอย่าง เป็นกลุ่มละ 30 คน รวมทั้งหมด 60 คน

ตัวอย่างประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาผลของการเข้าค่ายเบาหวานต่อการรับรู้สมรรถนะแห่งตน พฤติกรรมดูแลตนเอง และระดับน้ำตาลในเลือดของ

ผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ประชากร : เป็นผู้เป็นเบาหวานชนิดที่ 2 ที่มีอายุ 40-60 ปีซึ่งมารับบริการที่คลินิกโรคเบาหวาน แผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลวังน้อย

กลุ่มตัวอย่าง : มีคุณสมบัติดังนี้

1. ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นเบาหวานชนิดที่ 2 ที่ได้รับการรักษาด้วยยาชนิดรับประทาน
2. อายุระหว่าง 40-60 ปี
3. มีระดับน้ำตาลในเลือดตั้งแต่ 140-250 มิลลิกรัมต่อเดซิลิตร
4. ไม่มีโรคร่วมหรือโรคแทรกซ้อนรุนแรงที่เป็นอุปสรรคในการทำกิจกรรม เช่น โรคหัวใจ โรคไตต่อกระเจก โรคความดันโลหิตสูง
5. เป็นผู้ที่มีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์ สามารถพูด ฟังและเข้าใจภาษาไทยได้ดี
6. ยินดีให้ความร่วมมือและสามารถมาตามนัดในการรับการตรวจรักษาพยาบาลและเข้าร่วมกิจกรรมค่ายเบาหวานครบ 3 วัน
7. แพทย์ผู้รับผิดชอบผู้ป่วยยินดีให้เข้าร่วมการวิจัย

เกณฑ์การคัดออกของกลุ่มตัวอย่าง

1. ผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่ต้องฉีดอินซูลิน
2. เป็นผู้ป่วยเบาหวานที่มีระดับน้ำตาลในเลือดมากกว่า 300 มิลลิกรัมต่อเดซิลิตรขึ้นไป หรือมีระดับน้ำตาลในเลือด 250 มิลลิกรัมต่อเดซิลิตรร่วมกับภาวะคีโตนคั่งในร่างกาย

ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

คำนวณตามสูตร Schlessman , 1982 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มละ 18 คน และได้เพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มละ 35 คนรวม 60 คน

ตัวอย่างประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาผลของโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพโดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีการรับรู้ความสามารถของตนเองต่อพฤติกรรมสุขภาพในกลุ่มผู้สูงอายุ จังหวัดนนทบุรี

ประชากร : บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปทั้งชายและหญิงในชมรมผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

กลุ่มตัวอย่าง : เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุตำบลบางพูด และตำบลบางตลาด จังหวัดนนทบุรี ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปจำนวน 60 คนโดยแบ่งเป็น 2 กลุ่มคือกลุ่มทดลอง และกลุ่มเปรียบเทียบ กลุ่มละ 30 คนที่มีจากการคัดเลือกตามเกณฑ์ และสุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยวิธีจับฉลาก

เกณฑ์การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

1. เลือกชมรมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลปากเกร็ดที่มีสมาชิกตั้งแต่ 30 คนขึ้นไป จากนั้นทำการสุ่มอย่างง่ายโดยการจับฉลากได้ชมรมผู้สูงอายุตำบลบางพูดเป็นกลุ่มทดลอง และชมรมผู้สูงอายุตำบลบางตลาดเป็นกลุ่มเปรียบเทียบ
2. เลือกผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในตำบลบางพูดและตำบลบางตลาดที่ไม่มีความพิการหรือเป็นโรคประจำตัวที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าร่วมกิจกรรม ไม่มีปัญหาการได้ยิน การมองเห็น การพูดและสามารถสื่อสารเข้าใจได้ และเต็มใจเข้าร่วมการวิจัย ทำการสุ่มอย่างง่ายโดยการจับฉลากตำบลละ 30 คน

ระเบียบวิจัยทางสังคมศาสตร์

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการวิจัย

การวิจัย คือ กระบวนการที่มีการดำเนินการอย่างมีระบบและระเบียบ แบบแผน เพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบที่มีความถูกต้องและเชื่อถือได้ (Body of knowledge)

ศาสตร์กับการวิจัย

ความรู้ (Knowledge) VS องค์ความรู้ (Body of knowledge)

แหล่งของความรู้

- ความเชื่อ (belief)
- การเดา / ลางสังหรณ์ (Intuition)
- ผู้มีอำนาจ (Authority)
- การอนุมาน (Deduction)
- การอุปมาน (Induction)
- วิธีการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Method)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- เพื่อความรู้ทางวิชาการ
- วิจัยเพื่อผลเชิงปฏิบัติ

แบ่งตามลักษณะวิธีการ

- การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Research)
- การวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research)
- การวิจัยเชิงวิเคราะห์ (Analytical Research)
- การวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research)

แบ่งตามวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

- การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)
- การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

แบ่งตามวัตถุประสงค์

- การวิจัยพื้นฐาน (Basic Research)
- การวิจัยประยุกต์ (Applied Research)

คุณลักษณะของการวิจัยที่ดี

1. เริ่มจากผู้วิจัยเอง
2. ระบุปัญหาการวิจัยชัดเจน
3. มีจุดมุ่งหมาย / วัตถุประสงค์เด่นชัด
4. กำหนดมิติการวิจัย (Research Dimensions) ชัดเจน
5. มีขั้นตอนและกระบวนการเป็นที่ยอมรับ
6. ใช้เครื่องมือที่มีความเชื่อถือได้สูง
7. มีความเที่ยงตรงภายใน (Internal Validity) และความเที่ยงตรง ภายนอก (External Validity) อาศัยความรู้ ความสามารถ และความซื่อสัตย์ของผู้วิจัย
8. มุ่งส่งเสริม พัฒนา และแก้ไขปัญหาสังคม
9. วางแผนอย่างรอบคอบ

ขั้นตอนที่สำคัญในการวิจัย

1. กำหนดปัญหาการวิจัย
2. อธิบายที่มาและความสำคัญของปัญหา
3. กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย
4. ตั้งสมมุติฐาน
5. ทบทวนวรรณกรรม
6. กำหนดรูปแบบการวิจัย
7. การเก็บรวบรวมข้อมูล
8. การจัดการกับข้อมูล
9. การวิเคราะห์ข้อมูล
10. การตีความผลการวิเคราะห์ / รายงานผล

การวิจัยเชิงคุณภาพ

1. การวิจัยเชิงคุณภาพกับการวิจัยเชิงปริมาณ
2. ลักษณะสำคัญของการวิจัยเชิงคุณภาพ
3. ประเภทของการวิจัยเชิงคุณภาพ
4. จะเลือกทำการวิจัยเชิงคุณภาพเมื่อไร
5. ข้อจำกัดของการวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพกับการวิจัยเชิงปริมาณ

การวิจัยเชิงคุณภาพ	การวิจัยเชิงปริมาณ
1. มีรากฐานมาจากปรัชญาแนวคิดแบบธรรมชาตินิยม (NATURALISM)	1. มีรากฐานมาจากปรัชญาแนวคิดแบบ ปรัชยานิยม (POSITIVISM)
2. มุ่งทำความเข้าใจในปรากฏการณ์ (Phenomena) อย่างลึกซึ้ง	2. มุ่งเน้นหาความจริงที่คนทั่วไปจะยอมรับ (Common reality)
3. เป็นการวิจัยที่เน้นวิธีการพรรณนา (Descriptive approach)	3. เป็นการวิจัยที่เน้นวิธีการวิเคราะห์และทดลอง (Analytical & experimental approach) ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยวิธีการทางสถิติ
4. เป็นการวิจัยที่ให้ความสำคัญที่กระบวนการการได้มาซึ่งความจริง โดยมองแบบองค์รวม (Wholistic view)	4. เป็นการวิจัยที่มุ่งความสำคัญที่ผล ซึ่งจะได้มากกว่ากระบวนการการดำเนินการมีขั้นตอนหรือระเบียบแบบแผนที่แน่นอน
5. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปมาน (Inductive approach)	5. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบอนุมาน (Deductive approach) คือ การทดสอบคำตอบที่คาดคิดไว้ก่อน (สมมุติฐาน : Hypothesis)
6. มุ่งแสวงหาความรู้เพื่อสร้างเป็นกฎ / ทฤษฎี (Theory building)	6. มุ่งหาคำตอบด้วยการทดสอบทฤษฎี (Theory testing)
7. สิ้นสุดการศึกษาวิจัยด้วยทฤษฎี (Ends with theory)	7. เริ่มต้นการศึกษาวิจัยด้วยทฤษฎี (Begins with theory)
8. ส่วนใหญ่เป็นการวิจัยในสาขาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา	8. ส่วนใหญ่เป็นการวิจัยในสาขาวิทยาศาสตร์

ลักษณะสำคัญของการวิจัยเชิงคุณภาพ

- เน้นการทำความเข้าใจปรากฏการณ์แบบองค์รวม (Holistic)
- เป็นการวิจัยในลักษณะของการติดตามและเจาะลึก (Longitudinal & In-depth study)
- เป็นการวิจัยในสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติให้ความสำคัญกับการศึกษาข้อเท็จจริงในภาคสนาม

คำนึงถึงความเป็นมนุษย์ของผู้ถูกวิจัย

- เป็นการวิจัยที่มุ่งเน้นอธิบายสภาพการณ์หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยวิธีการเชิงอุปมาน (Deduction)
- ตัวแปรการวิจัยส่วนใหญ่เป็นตัวแปรด้านความรู้สึก นึกคิด จิตใจ และการให้ความหมายแก่สิ่งแวดล้อม (พฤติกรรมมนุษย์)

การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research)

- การสำรวจองค์กรหรือสถาบัน
- การวิเคราะห์งาน (Job analysis)
- การวิเคราะห์เอกสาร (Document analysis)
- การสำรวจประชามติ (Public opinion survey : Poll)
- การสำรวจชุมชน (Community survey)
- การสำรวจพื้นที่ (Field survey)

การวิจัยเชิงสัมพันธ์ภาพ (Interrelationship Research)

- การศึกษาเฉพาะกรณี (Case study)
- การศึกษาเปรียบเทียบเชิงเหตุผล (Causal-comparative study)
- การศึกษาสหสัมพันธ์ (Correlation study)

การวิจัยเชิงพัฒนาการ (Developmental Research)

- การศึกษาความเจริญเติบโต (Growth study)
- การศึกษาแนวโน้ม (Trend study)

ข้อจำกัดของการวิจัยเชิงคุณภาพ

- ข้อค้นพบจากการวิจัยเชิงคุณภาพที่ทำในรูปการศึกษาเฉพาะกรณีจะนำไปอ้างอิงกับกรณีอื่น ๆ (generalization) ไม่ได้หรือได้น้อย
- ตัวผู้วิจัยภาคสนามจะต้องได้รับการฝึกฝนอบรมมาเป็นพิเศษสำหรับใช้วิธีการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ฉะนั้นหากผู้วิจัยไม่มี คุณสมบัติดังกล่าวก็ไม่ควรทำ
- ใช้เวลาในการทำวิจัยมากและทำได้เฉพาะกรณี ไม่ใช่ทำกับประชากร ทั้งหมด เพราะฉะนั้นจึงไม่เหมาะที่จะทำถ้าทรัพยากรมีจำนวนจำกัด และมีประชากรที่ต้องศึกษาเป็นจำนวนมาก

ที่มาของปัญหาการวิจัย

- ตัวผู้วิจัยเอง
- แนวคิด ทฤษฎี หรือแบบจำลอง (Model)
- ชีวิตประจำวัน
- ปัญหาเชิงปฏิบัติ
- งานวิจัยในอดีต
- แหล่งทุน
- เกณฑ์ภายนอก (External Criteria)
- ความแปลกใหม่ (Novelty)
- ความสำคัญต่อสาขาวิชา (Significance)
- ความอำนวยการของข้อมูล (Data Availability)
- เครื่องมือ / เงื่อนไขการวิจัย (Equipment & Research Conditions)
- การให้การสนับสนุนและร่วมมือจากหน่วยงาน
- ภัยอันตรายและโทษที่อาจได้รับ
- เกณฑ์ส่วนบุคคล (Personal Criteria)
- ความสนใจ ความอยากรู้อยากเห็น แรงผลักดัน
- คุณสมบัติของผู้วิจัย (Qualifications)
- การลงทุน และผลที่จะได้รับ
- อุปสรรคทางวัฒนธรรม (Cultural Obstacles)

- เวลา (Time Factor)

การกำหนดปัญหาการวิจัย

- อาจกำหนดปัญหาการวิจัยในรูปของคำถาม / บอกเล่าก็ได้
- อาจกำหนดปัญหาการวิจัยเป็นปัญหาหลัก / ปัญหาย่อยก็ได้

การตั้งชื่อเรื่องการวิจัย

- ไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัว
- มีข้อเสนอแนะว่า หัวเรื่องการวิจัยต้อง :
 - สั้นกะทัดรัด และได้ความหมาย
 - ออกระบุมิติของการวิจัยไว้ด้วย เช่น เวลา สถานที่ และประชากร
 - ใช้ภาษาที่ง่ายแก่การเข้าใจ
 - ต้องไม่ให้เกิดข้อโต้แย้ง ระหว่างหัวเรื่อง กับเนื้อหาที่ทำวิจัย
 - ออกระบุวิธีการ หรือ แนวคิดในการทำวิจัยไว้ด้วยก็ได้

การทบทวนวรรณกรรม

- การทบทวนงานวิจัย & การทบทวนวรรณกรรม
- ความสำคัญของการทบทวนวรรณกรรม
 - ผู้วิจัยอาจเลือก / กำหนดปัญหาการวิจัยได้
 - ทำให้เข้าใจสถานภาพปัจจุบันและความก้าวหน้าของสาขาวิชาหลักเลี่ยงความซ้ำซ้อน
 - ได้แนวทาง และวิธีการในการศึกษาวิจัย
 - อภิปรายเปรียบเทียบผลการศึกษา
 - เพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับงานวิจัย
- แหล่งของวรรณกรรม
 - หนังสือ และ ตำราวิชาทางวิชาการ
 - รายงานการวิจัย
 - จุลสาร หรือวารสาร
 - เอกสารอื่น ๆ (เช่น पोสเตอร์ และหนังสือพิมพ์)

สมมุติฐานการวิจัย

1. ธรรมชาติของสมมุติฐานการวิจัย

- เป็นขั้นตอนที่สำคัญของวิธีการทางวิทยาศาสตร์
- เป็นจุดเริ่มต้นของการทำวิจัย

2. ความหมายของสมมุติฐานการวิจัย

3. ความสำคัญของสมมุติฐานการวิจัย

- ทำให้มีขั้นตอนครบถ้วนตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์
- เป็นเครื่องมือในการโยงแนวคิดหรือทฤษฎีเข้ากับเรื่องที่สนใจศึกษา
- เป็นกรอบคอยควบคุมผู้วิจัย
- เป็นเสมือนจุดเริ่มต้น และเส้นชัยในการทำวิจัย

4. ประเภทของสมมุติฐาน

1) สมมุติฐานที่ไม่เน้นการทดสอบทางสถิติ

2) สมมุติฐานที่เน้นการทดสอบทางสถิติ

5. การตั้งสมมุติฐานการวิจัย

- การตั้งสมมุติฐานเชิงสถิติ (Null Hypothesis) หรือ สมมุติฐานการวิจัย (Research Hypothesis)
- การตั้งสมมุติฐานสำรอง (Alternative Hypothesis)

6. ขั้นตอนในการทดสอบสมมุติฐาน

- 1) ตั้งสมมุติฐานการวิจัย (H₀)
- 2) ตั้งสมมุติฐานสำรอง (H₁)
- 3) กำหนดระดับความเชื่อมั่น / ระดับนัยสำคัญทางสถิติ
- 4) เลือก วิธีการทางสถิติ
- 5) แปลความ

การกำหนดตัวแปรในการวิจัย

1. ความหมายและความสำคัญของตัวแปรในการวิจัย

ความหมาย : ตัวแปรในการวิจัย หมายถึง มิติที่สามารถวัดค่าได้ (Measurable dimension)

ความสำคัญ

- ช่วยจำกัดขอบเขตการวิจัยให้กับผู้วิจัย
- ช่วยสื่อความคิดการวิจัยระหว่างผู้วิจัยกับผู้อ่าน
- ช่วยกำหนดคุณลักษณะของข้อมูล (Data Characteristics)
- ช่วยให้ผู้วิจัยสามารถสร้างแบบจำลอง หรือออกแบบการวิจัยได้ง่ายขึ้น

2. ประเภทของตัวแปร

- ตัวแปรอิสระ (Independent variable)
- ตัวแปรตาม (Dependent variable)
- ตัวแปรแทรก (Intervening variable)
- ตัวแปรองค์ประกอบ (Component variable)
- ตัวแปรภายนอก (External variable)

การกำหนดค่าให้กับตัวแปร

- ตัวแปรที่กำหนดค่าเป็นจำนวนเต็ม (Discrete variable)
- ตัวแปรที่กำหนดค่าเป็นหน่วยต่อเนื่อง (Continuous variable)

ความสัมพันธ์ของตัวแปร

- ความสัมพันธ์แบบไม่สมมาตร (Asymmetrical relationship)
- ความสัมพันธ์แบบสมมาตร (Symmetrical relationship)
- ความสัมพันธ์แบบตอบโต้ (Reciprocal relationship)

การออกแบบการวิจัย

การออกแบบการวิจัย หมายถึง การกำหนดเค้าโครง แผน หรือกลยุทธ์ของ ผู้วิจัย เพื่อหาทางให้ได้มาซึ่งคำตอบสำหรับปัญหาการวิจัย การออกแบบการวิจัยที่ดี สามารถช่วยให้ผู้วิจัยได้คำตอบสำหรับปัญหา การวิจัยอย่างรวดเร็ว ประหยัด และมีความถูกต้อง เชื่อถือได้ การออกแบบการวิจัยเปรียบเสมือนการออกแบบบ้านของสถาปนิก การออกแบบการวิจัยอาจเข้าใจได้ 2 นัย คือ

- การกำหนดเค้าโครง หรือโครงร่างการวิจัย (Research proposal)
- การกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามวัตถุประสงค์ หรือสมมุติฐานที่ตั้งไว้

รูปแบบของการวิจัยที่ดี คือ ต้องสามารถทดสอบสมมุติฐานได้ครบถ้วน และสามารถควบคุมตัวแปรภายนอกได้

ควบคุมทางเทคนิคหรือวิธีการ

- การสุ่มตัวอย่างแบบ Random
- การจับคู่ (matching)
- ควบคุมความลำเอียงของตัวอย่าง
- ควบคุมผลกระทบจากผู้วิจัย
- ควบคุมด้วยวิธีการทางสถิติ

การควบคุมตัวอย่าง

สามารถให้ความถูกต้องภายนอก (External validity)

ประเภทของรูปแบบการวิจัย

การวิจัยแบบไม่ทดลอง (Non - experimental Research Design)

- การวิจัยแบบตัดขวาง (Cross - sectional Research)
- การวิจัยแบบติดตาม (Longitudinal Research Design)
- การศึกษาเฉพาะกรณี (Case study)

การวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi - experimental Research Design)

การวิจัยแบบทดลอง (Experimental Research Design)

- Pretest - Posttest Design
- Solomon Four - group Design
- Posttest - only Design

การวัดกับวิธีการทางสถิติ

1. การวัดกับวิธีการทางสถิติ

การวัด คือ วิธีการในการกำหนดค่าอย่างมีระบบให้กับสิ่งของหรือปรากฏการณ์

สถิติ คือ วิชาหรือศาสตร์ที่ว่าด้วยการจัดการกับข้อมูลเชิงปริมาณ ซึ่งมีอยู่ 2 ประเภทที่สำคัญ คือ

- สถิติพรรณนา (Descriptive statistics)
- สถิติวิเคราะห์ (Inferential statistics)

2. การวัดกับวิธีการทางสถิติ

ความถูกต้องในการวัด (Validity)

ความเชื่อถือได้ในการวัด (Reliability)

ความไวในการวัด (Sensitivity)

ความมีความหมายในการวัด (Meaningfulness)

3. แนวความคิดเกี่ยวกับการวัด

แนวความคิดเกี่ยวกับการแบ่งกลุ่มชั้น (Classification concepts)

แนวความคิดเกี่ยวกับการจัดอันดับ (Ordered concepts)

แนวความคิดเกี่ยวกับตัวแปร (Variable concepts)

4. ระดับในการวัด (Scales of Measurement)

ระดับกลุ่มชั้น (Nominal Scale)

ระดับการจัดอันดับ (Ordinal Scale)

ระดับช่วง (Interval Scale)

ระดับสัดส่วน (Rational Scale)

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร หมายถึง ชุดที่สมบูรณ์ (Complete set) ของค่าต่าง ๆ ที่ได้จากการวัด หรือปรากฏการณ์ทั้งหมดที่มีลักษณะต่าง ๆ เหมือนกันหรือมีลักษณะต่าง ๆ ร่วมกันอยู่ (Common characteristics)

กลุ่มตัวอย่าง หมายถึง ส่วนหนึ่งของประชากรที่ได้มาด้วยการสุ่ม หรือการเลือกเพื่อเป็นตัวแทนในการศึกษาวิจัย

ความสำคัญของการสุ่มตัวอย่าง

ประหยัดค่าใช้จ่าย

ประหยัดแรงงาน

ประหยัดเวลา

ช่วยให้ผู้วิจัยสามารถทำวิจัยได้ (ถ้าทำการศึกษาจากประชากรทั้งหมดไม่มีทางเป็นไปได้)

ผู้วิจัยสามารถทุ่มเทเวลาให้กับการศึกษาได้อย่างเต็มที่

ได้ข้อมูลเพื่อการศึกษาที่มีความถูกต้องและเชื่อถือได้มากกว่าการศึกษาจากประชากรทั้งหมด

รูปแบบของการสุ่มตัวอย่าง

ต้องกำหนดประชากรให้ชัดเจน

- ประชากรทั้งหมด (Total / True Population)
- ประชากรเป้าหมาย (Target Population)
- ประชากรตัวอย่าง (Sampled Population)

ผู้วิจัยต้องกำหนดกรอบการสุ่มตัวอย่าง (Sampling Frame)

ข้อมูลที่จะรวบรวมจากตัวอย่างต้องนำไปวิเคราะห์และตอบปัญหาการวิจัย

ต้องเลือกวิธีการสุ่มตัวอย่าง (Sampling Technique) ก่อนการสุ่มตัวอย่าง

การสุ่มตัวอย่าง

การสุ่มตัวอย่างแบบไม่เกี่ยวข้องกับโอกาสทางสถิติ

- การสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)
- การสุ่มแบบกำหนดโควตา (Quota Sampling)
- การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

การสุ่มแบบให้โอกาสทางสถิติ

- การสุ่มแบบกระจายแบบง่าย (Random Sampling)
- การสุ่มอย่างมีระบบ (Systematic Sampling)
- การสุ่มแบบแบ่งกลุ่มชั้น (Stratified Sampling)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ความสำคัญ

การเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นขั้นตอนที่สำคัญขั้นตอนหนึ่งในวิธีการวิทยาศาสตร์

การเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยกำลังแปลแนวความคิดต่าง ๆ ให้อยู่ในรูปแบบที่สามารถนำไปทำการวิเคราะห์ได้

ประเภทและแหล่งข้อมูล

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

วิธีเก็บข้อมูล

การถามตอบจากผู้ศึกษาโดยตรง โดยอาศัยเครื่องมือในการเก็บรวบรวมดังนี้

- แบบสอบถาม (Questionnaire)
- รายการถาม (Schedule)
- แบบนำสัมภาษณ์ (Interview Guide)

การสังเกต

- การสังเกตโดยมนุษย์ (Human Observation)
 - การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation)
 - การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation)
- การสังเกตโดยอาศัยเครื่องมือ (Device Observation)

การพิสูจน์หลักฐานทางกายภาพ (Physical - trace Evidence)

ปัญหาที่มักพบในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ปัญหาทางเทคนิค

- แบบสอบถามยาวเกินไป
- ข้อคำถามไม่ชัดเจน เข้าใจยาก มีคำตอบไม่เพียงพอ
- ประชากรตัวอย่างไม่อยู่ในวันรวบรวมข้อมูล
- การเก็บรวบรวมข้อมูลผิดเวลา / ฤดูกาล
- ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากตัวอย่าง / หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- ความต้องการสิ่งแลกเปลี่ยนกับการให้ข้อมูล
- พื้นที่ศึกษาไม่เหมาะสม เช่น ห้างไกล ทึบกันดาร มีอันตรายมาก

- อุปสรรคทางวัฒนธรรม เช่น ภาษา และขนบธรรมเนียมประเพณี
- ข้อคำถาม หรือแบบสอบถามไม่ถูกต้อง
- การสุ่มตัวอย่างไม่ถูกต้อง / เหมาะสม
- การตีความหรือแปลความจากคำตอบของผู้ถูกถามคลาดเคลื่อน

ปัญหาด้านบุคลากร

ตัวผู้วิจัย หรือผู้เก็บรวบรวมข้อมูล

- ภาษา และวัฒนธรรมเป็นข้อจำกัด
- ไม่สามารถใช้เวลาได้เต็มที่ที่การว่าจ้างผู้อื่นเก็บข้อมูลมักพบความคลาดเคลื่อนบ่อย และมาก
- ความเชื่อมั่นของข้อมูลต่ำ เนื่องจากความเบื่อ / เมื่อยล้าจากการถามซ้ำแล้วซ้ำอีก
- เลือกตัวอย่างอื่นแทนในกรณีที่ไม่มีพบตัวอย่างที่สุ่มไว้
- ผู้รวบรวมข้อมูลมีความรู้ไม่เพียงพอหรือมีความรู้ต่ำกว่าผู้ถูกถาม
- การให้ความใส่ใจเฉพาะกลุ่ม เฉพาะเพศ

ตัวผู้ให้ข้อมูล / ผู้ถูกถาม

- ขาดความรู้
- การให้ความร่วมมือ
- การเรียกร้องสิ่งตอบแทน
- การให้ข้อมูลบิดเบือนไปจากความเป็นจริง

ข้อเสนอแนะในการรวบรวมข้อมูล

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเครื่องมือ

- ถ้าเป็นแบบสอบถามต้องสั้น กระชับ เข้าใจง่าย
- ควรแบ่งหมวดหมู่ของข้อมูลที่จะถามตามลักษณะที่เหมือนกัน หรือสอดคล้องกัน
- เครื่องมือที่จะใช้ควรทำการทดสอบ (Pretest) ก่อน
- ข้อคำถามทุกข้อในเครื่องมือต้องสร้างให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือสมมุติฐาน

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับตัวบุคคล

- ผู้วิจัยต้องรู้สภาพพื้นที่วิจัยและประชากรในพื้นที่นั้นเป็นอย่างดี
- ควรทำหนังสือขออนุญาตจากผู้ว่าราชการจังหวัด หรือนายอำเภอ แล้วแต่กรณี
- สร้างความรู้จักและทำความคุ้นเคยกับผู้นำชุมชนระดับต่าง ๆ
- ถ้ามีอุปสรรคทางวัฒนธรรม เช่น ภาษา หรือขนบธรรมเนียมประเพณีบางประการ ควรขอความช่วยเหลือจากครู เจ้าอาวาส หรือผู้นำชุมชน

- ในกรณีที่มีการจ้างวานให้ผู้อื่นเก็บรวบรวมข้อมูล ต้องมีการปฐมนิเทศ / ชี้แจงให้ชัดเจน
- ต้องมีการวางแผนอย่างรอบคอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมิติของเวลา
- ต้องไม่เอาจริงจังเอาจัง (Serious) กับการเก็บรวบรวมข้อมูลมากเกินไป
- การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นเรื่องของการใช้เวลามากกว่าการทำงานแข่งกับเวลา
- ผู้วิจัยควรทำการตรวจสอบข้อมูลที่รวบรวมได้กับแหล่งอื่น เพื่อความถูกต้อง และเชื่อถือได้ของข้อมูล

การวิเคราะห์เนื้อหา

1. วิเคราะห์จากข้อมูลข่าวสารทั่วไป
2. วิเคราะห์บนพื้นฐานของแนวคิด ทฤษฎี และ/หรือหลักการ
3. วิเคราะห์จากข้อมูลเชิงปริมาณ

